

אם כן⁽³¹⁾, בחותם שבכסותו — אמאי לא יצא העבד?

ומשנינן: חששו רבנן דילמא מיפסיק החותם ונשבר, ומירתת מפחד העבד מרבו שלא יאמר שהוא שבר את החותם כדי להראות בשוק שהוא בן חורין, ומיקפל ליה העבד לטליתו, ומחית ושם ליה לטלית אכתפיה כדי להסתיר את העדר החותם⁽³²⁾. והיוצא בשבת בבגד שאינו עליו דרך מלבוש אלא דרך משא חייב, כדרך יצחק בר יוסף.

דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתפיו

בשבת — חייב הטאת.

גזירה זו שמא ישבר החותם ויבוא לקפל את טליתו שייכת רק במי שיראת המלך עליו, וכי הא דאמר ליה שמואל לרב חנינא בר שילא: כולוהו רבנן דבי ריש גלותא שהיו עושים לטליתותיהם חותם כמו שהיו עושים עבדים כדי להראות שהם כפופים לריש גלותא⁽³³⁾ — לא ליפקו בסבלי חתימי לא יצאו לרשות הרבים בטליתות עם חותם שכזה בשבת, שמא ישבר החותם, לבר מינך, חוץ ממך, כיון דלא קפדי עליך דבי ריש גלותא אם תלך בלא חותם.

והרשב"א כתב שחילוק זה היה נראה לגמרא דחוק בחותם שעשה האדון לעבדו, ולכן מקשינן על שמואל רק אם נפרש בחותם שעשה האדון, ותירוץ הגמרא הוא שגם בחותם שעשה האדון לעצמו אפשר לחלק כך.

33. רש"י. והרמב"ן בשם הגאונים ור"ח פירשו שהחותם היה נעשה לסימן שהבגד פטור ממכס [והריטב"א כתב משום שרבנן פטורים מהמכס], ורב חנינא אינו צריך חותם משום שהמוכסים כיבדוהו ולא הוצרך לסימן. [ולפי הריטב"א הג"ל פשוט יותר, שרב חנינא היה ידוע וניכר שהוא מרבנן].

והקשה הריטב"א על פירוש רש"י, אם כן זה כחותם שעשה העבד לעצמו שיש חשש שהוא ישבור או יוריד אותו בידיים וישאנו, ואם כן יאסר גם לרבי חנינא? ותירץ, שחשש כזה שהוא יוריד בכונה את החותם שייך רק בעבד משום שהוא גנאי לעבד אבל בחותם רבנן אין חשש כזה, ועוד תירץ, שאין חשש שרבנן ישכחו ויורידו את החותם ויטלטלוהו בשבת, ורק חוששים שהוא יפול מאליו ויקפלו את כסותם להסתיר את חסרון החותם, ועל רב חנינא אין

31. ומבאר התוספות: שאם מדובר בחותם שעשה העבד לעצמו מובן החילוק בין בכסותו או בצוארו, שבכסותו הוא עלול לקפל את הבגד להסתירו, ובצוארו אינו יכול לקפל אלא לשברו ולכך לא חששו משום שיש קצת קפידא של רבו [כדלעיל, מתוספות]. אבל אם מדובר בעשאו רבו מקשינן שאין לחשוש כלל שיקפל את בגדו להסתירו. [כך מבואר בריטב"א, וראה מהרש"א ורשב"א].

והמהר"ם הוסיף שחותם שבצוארו אינו יכול להסתירו אלא בשבירה, ואז אין חשש שיטלטלו משום שמדובר בחותם העשוי מטיט ושבריו אינם שוים כלום, ורק בכסותו יכול לקפל את כסותו וישאר החותם שלם. וראה להלן.

32. והיינו שאף שאין חשש שיסתיר בכונה חותם שעשה לו רבו [כדלעיל בביאור הקושיא], בכל זאת יש לחשוש שישבר מעצמו [החותם] ויקפל את כסותו להסתיר זאת. וכתבו התוספות שאף שהאדון מקפיד עליו שלא יקפל את כסותו [כקושיית הגמרא], בכל זאת מעדיף יותר העבד לקפל את כסותו מאשר שיראה האדון שהחותם נשבר לגמרי.